

Resultatanalys och skolutveckling - forskningsbaserad med fokus på elevers lärande och studieresultat

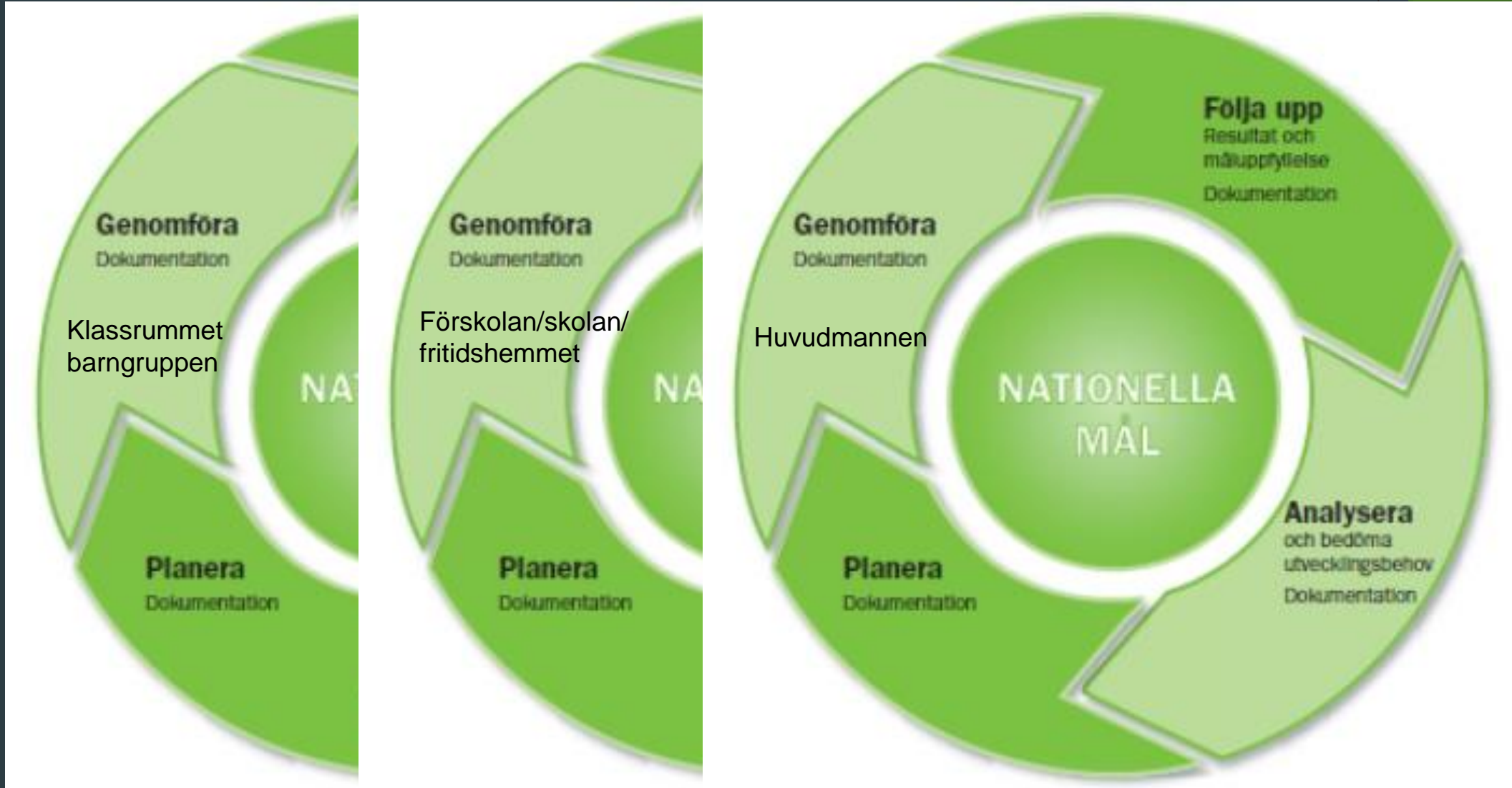
- ▶ Tre ”pelare” som grund för en fördjupad analys - innehållsaspekter i analysarbetet (VAD?).
- ▶ Hur kan ett kontinuerligt analysarbete organiseras, ledas och genomföras - med sikte på förbättring av undervisning och elevresultat? - processaspekter i analysarbetet (HUR?).
- ▶ Hur kan ett systematiskt kvalitetsarbete bidra till att utjämna skillnader i skolresultat - möjligheter och hinder?

Det systematiska kvalitetsarbetets "kretslopp"

Cykliska förlopp i förbättringsarbetet – en typ av forskningsbasering

Det systematiska kvalitetsarbetets ”parallella kretslopp”

Samspel mellan organisatoriska nivåer – en annan typ av forskningsbaserad.

Vilka resultat och vilken måluppfyllelse ska följas upp och analyseras?

Mål och riktlinjer i läroplaner

- ▶ Normer och värden
- ▶ Kunskap, omsorg, utveckling och lärande
- ▶ Ansvar och inflytande
- ▶ Samverkan fsk/sk och hem
- ▶ Övergång och samverkan
- ▶ Skolan, omvärlden och utbildningsval
- ▶ Betyg och bedömning
- ▶ Rektorns ansvar

Förutsättningar för genomförande

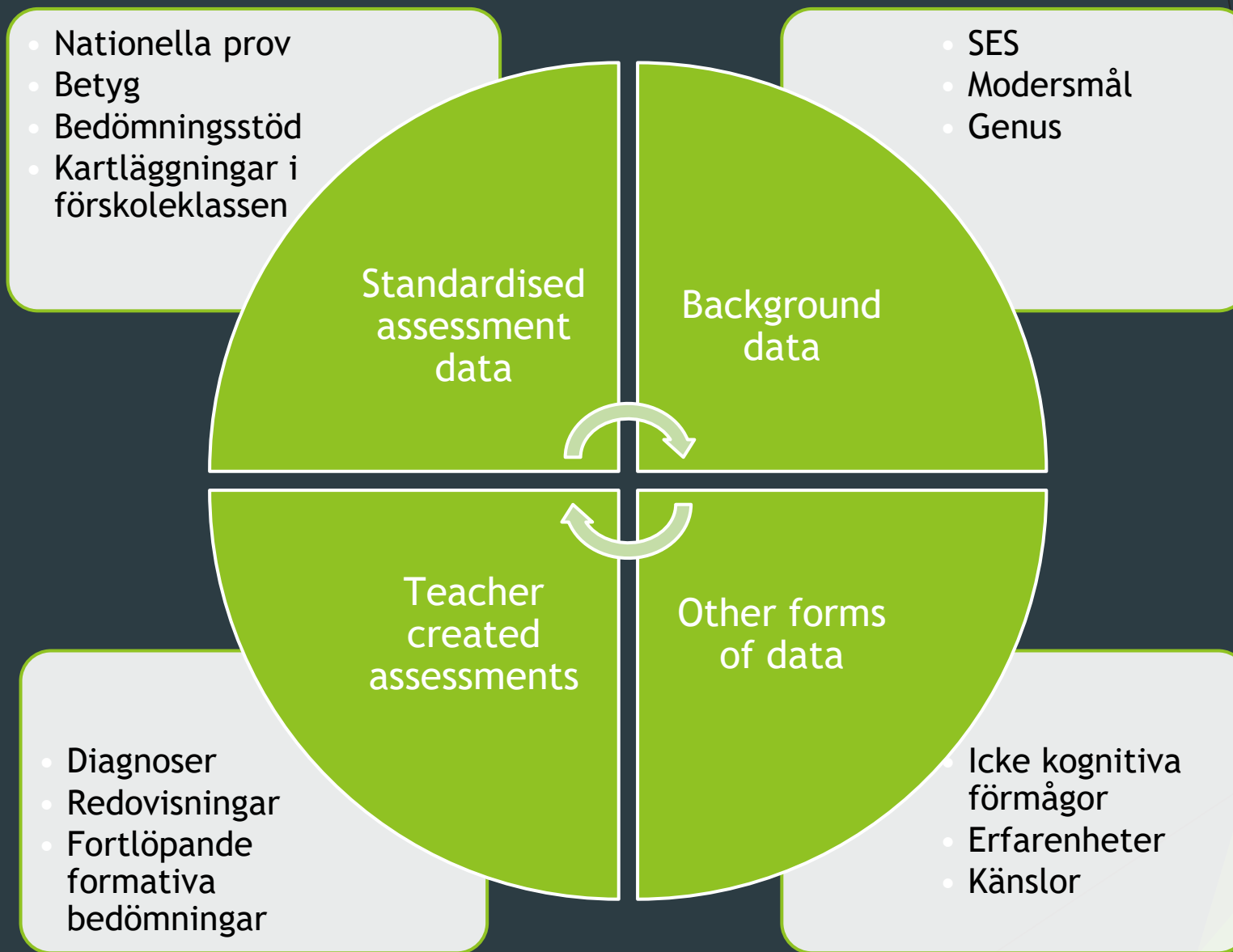
- ▶ God miljö för lärande
- ▶ Personal
- ▶ Organisation
- ▶ Resurstilldelning

EXEMPEL PÅ GRUPPERING AV INNEHÅLLSOMRÅDEN I HUVUDMANNENS SKA INFÖR AVSTÄMNINGAR UNDER ÅRET.

Grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, vuxenutbildning

	Kunskaper, utveckling och lärande	Samverkan, inflytande och delaktighet	Normer och värden
Skollag	Kap 3 Barns och elevers utveckling mot målen Kap 7 Skolplikt och rätt till utbildning	Kap 4 Kvalitet och inflytande	Kap 5 Trygghet och studiero Kap 6 Åtgärder mot kränkande behandling
Lgr11 Lgrsä11	2.2 Kunskaper 2.7 Bedömning och betyg 2.8 Rektors ansvar	2.3 Elevers ansvar och inflytande 2.4 Skola och hem 2.5 Övergång och samverkan 2.6 Skolan och omvärlden 2.8 Rektors ansvar	2.1 Normer och värden 2.8 Rektors ansvar
Lgy11 Lgysä11	2.1 Kunskaper 2.5 Bedömning och betyg 2.6 Rektors ansvar	2.3 Elevers ansvar och inflytande 2.4 Utbildningsval - arbete och samhällsliv 2.6 Rektors ansvar	2.2 Normer och värden 2.6 Rektors ansvar
Lvux12	2.1 Kunskaper 2.3 Bedömning och betyg 2.4 Rektors ansvar	2.2 Utbildningsval - arbete och samhällsliv 2.4 Rektors ansvar	

Resultat i form av olika underlag om elevers lärande: "Data contributing to a holistic view of student learning"

VILKA ANALYSER HANDLAR DET OM - TRE "PELARE"/BLOCK AV VIKTIGA UNDERLAG!

Analyser av **kunskapsresultat**, till exempel betyg, nationella prov, bedömningar enligt bedömningsstöd, kontinuerliga kunskapsbedömningar i alla ämnen

"Hårda"
variabler

Analyser av elevers **lärandeerfarenheter** och generiska förmågor, till exempel motivation, engagemang, uthållighet, koncentration, självreglering, metakognitiva förmågor, samarbetsförmåga tillit till den egna förmågan

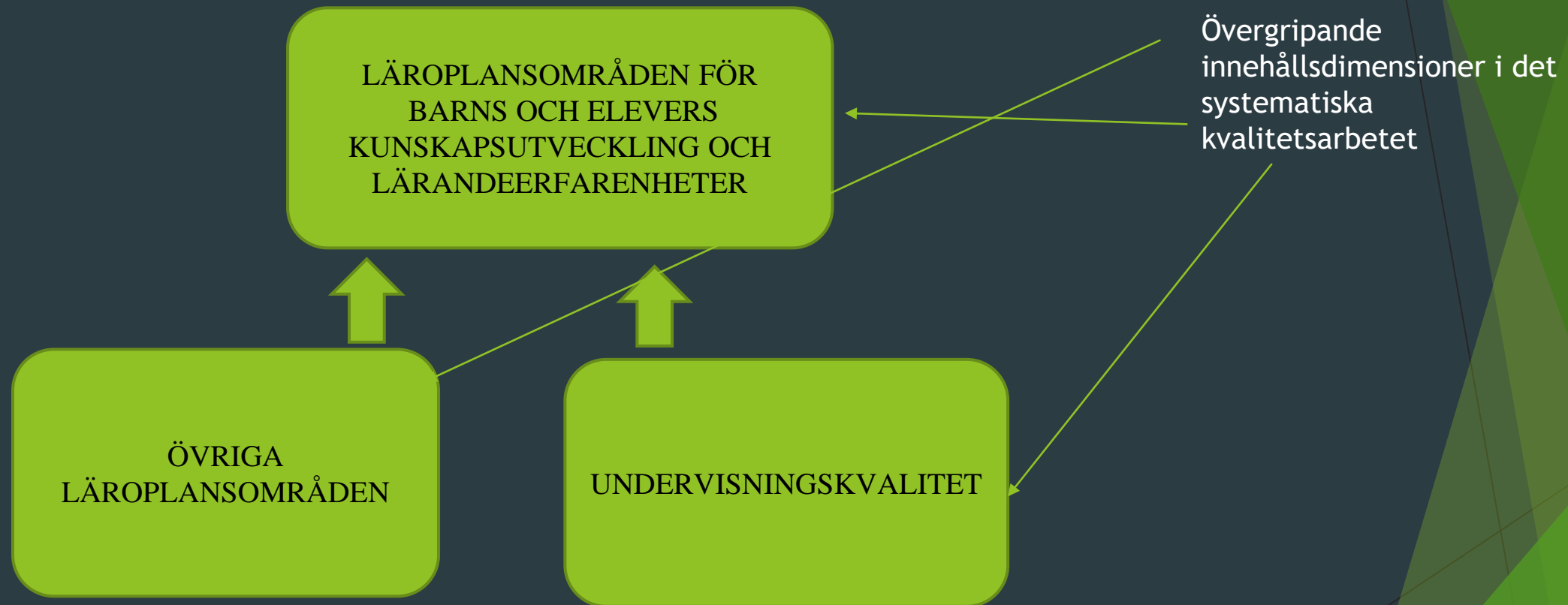
"Mjuka"variabler

Analyser av **övriga läroplansområden** samt **undervisning**, till exempel undervisningens måldimension, sociala dimension, kognitiva dimension, lärmiljö

Variabler som är både mål och medel

SAMT SAMSPELET OCH RELATIONERNA DEM EMELLAN

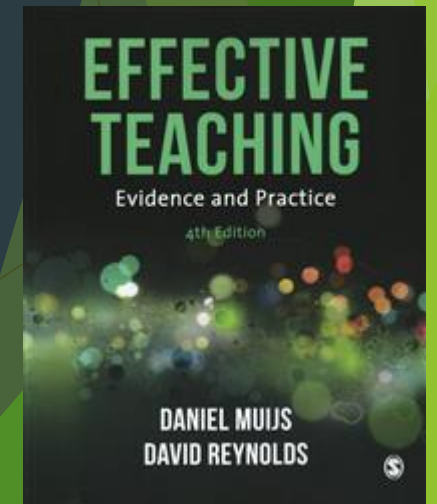
Uppföljning av resultat grunden för analysen -
analys = att relatera olika typer av resultat till
varandra

Analys av undervisningen - VARFÖR?

- ▶ Faktorer relaterade till vad läraren vet, gör och kan, förklarar 30-40 procent av variationen i elevers studieresultat? (jfr Hattie, 2003; Chapman m.fl., 2016).

” ... effective monitoring and evaluation of teaching is key to school improvement and effectiveness” (Muijs & Reynolds, 2018, p. 295).

Kategorisering av kvalitetsaspekter i undervisning

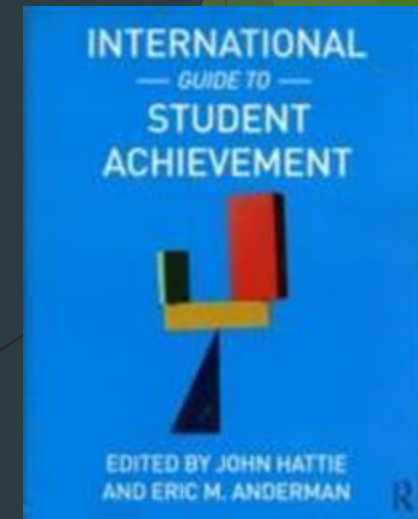
Psykologiska och relationsorienterade	(Ämnes)- innehållsrelaterade	Pedagogiska och didaktiska
Stödjande och omhändertagande klassrumsklimat	Sammanhållet innehåll utifrån dess unika struktur och samband	Praktiska övningar och tillämpningsövningar
Reflekterande samtalsklimat	Innehållslig struktur orienterad i riktning mot lärande	Samarbetslärande
Förväntningar på studieprestationer	Strategisk undervisning – modellering	Målorienterade bedömningar
Uppbyggnad av elevernas engagemang		

(jfr Good et.al. 2009; Håkansson & Sundberg, 2012/2020; Håkansson, 2017)

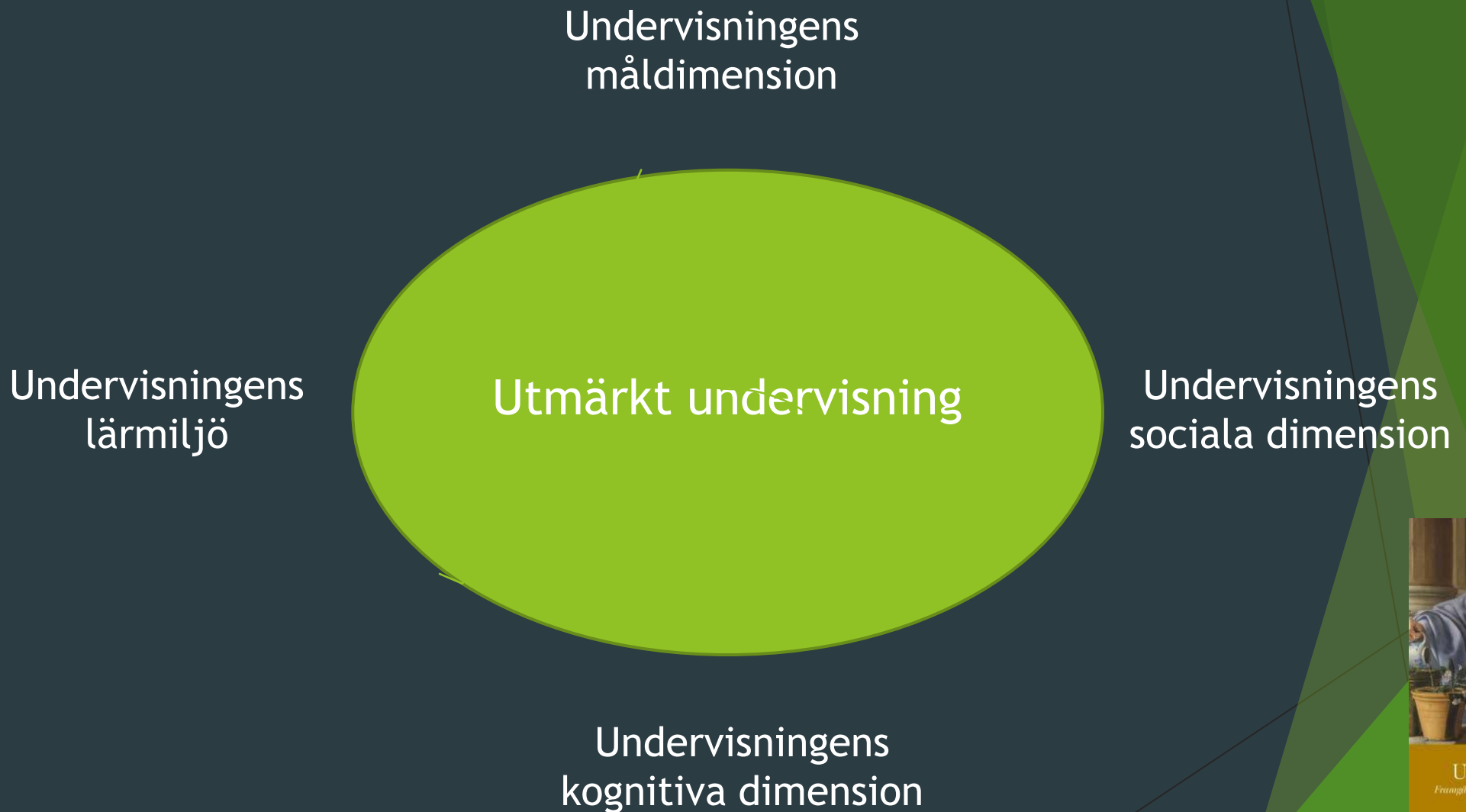
Undervisningsstrategier som påverkar studieprestationer

Identifierade inom en effektforskningstradition:

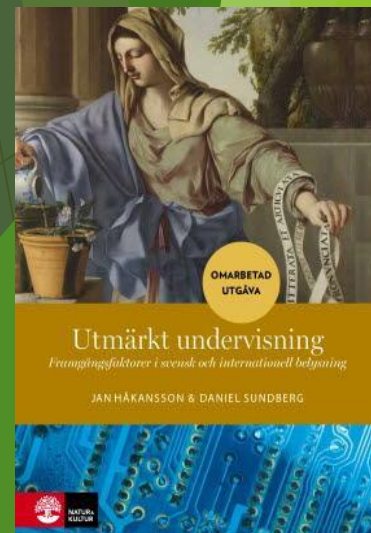
- Målformulering och personliga mål
- Direkt/strukturerad undervisning
- Ömsesidig undervisning/lässtrategier
- Samarbetslärande
- Kamrathandledning
- Frågor
- Metakognitiva strategier
- Återkoppling (feedback)

RAMVERK FÖR UTMÄRKT UNDERVISNING

Se kap. 8 i Håkansson & Sundberg, 2020

Analysens funktion

Analysen är grunden för ett välgrundat förbättringsarbete -
dvs. inte bygga kvalitetsarbetet på lösa antaganden eller
egenintressen.

Men hur kommer man överens om analysens giltighet och
skapar en gemensam kartbild av förskolans/skolans nuläge
och utvecklingsbehov?

Varför har olika personer och grupper olika bilder av vad som
är problemet och vilka lösningar som är relevanta?

Konsekvenser för ledning av skolutveckling - slutsatser från följeforskning av grundskolor

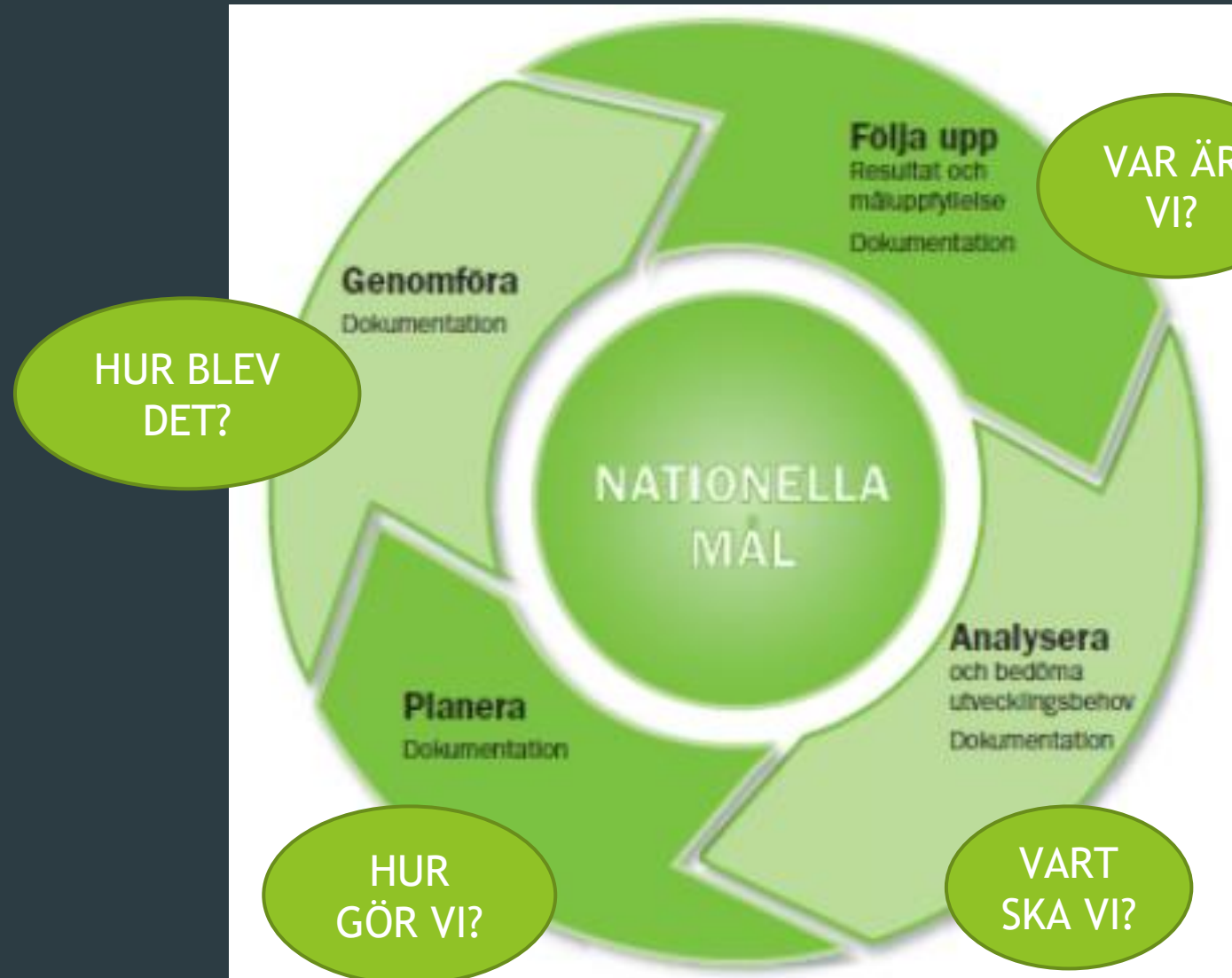
- ▶ Att skapa en realistisk bild av var den egna förskolan/skolan befinner sig i sin utveckling - (barns/elevs lärande, undervisning, organisatoriska strukturer/förbättringskapacitet).
- ▶ Att stödja sammankoppling mellan skolans "system" - enhetlig bild saknas ibland, vilket kräver ...
- ▶ Ständig återkoppling från och till personalen om det pågående utvecklingsarbetet.
- ▶ Att se potentialen i elevernas delaktighet i skolans systematiska kvalitetsarbete - indikationer på om förbättringar når klassrummet.

(Adolfsson & Håkansson, 2017, 2018, 2019)

Att fundera på (i pausen)!

- ▶ Vilka data/underlag har vi, vilka saknas?
- ▶ Vilka behövs tillföras, vilka är onödiga?
- ▶ Vad kan göras för att stärka systematiken i uppföljning och analys av resultatunderlag på skolnivå?

”Kretsloppet” och analysen igen!!

Hur ser analysens former och den kollektiva organiseringen för analysarbetet ut?

Analys i det systematiska kvalitetsarbetet - en stegvis process

- ▶ **Steg 1: Beskrivande analys:** vad visar underlagen, skillnader, likheter, jämförelser?
- ▶ **Steg 2: Tolkande analys:** vilka mönster/kategorier framträder, vilka styrkor och svagheter syns i resultaten?
- ▶ **Steg 3: Förklarande analys:** Formulera hypoteser eller tänkbara orsaker till mönstren/resultaten,
- ▶ **Steg 4: Framåtsyftande analys:** Identifiera utvecklingsområden som avgränsar det kommande förbättringsarbetet.

Analys av kunskapsresultat – de första stegen!

Steg 1: Beskrivande data om respektive resultatunderlag.

- Identifiera tillgång till data och eventuella behov av att komplettera data.
- Styrkor och svagheter i relation till respektive underlag.

Steg 2: Relationer mellan kunskapsresultat och andra underlag (läroplansmål, undervisning etc).

- Pröva möjliga samband mellan kunskapsresultat, andra läroplansmål och undervisning.
- Vilka är "problemen" (utifrån kunskapsresultaten) och dess orsaker?

Steg 3: Samlad bild av tänkbara problem, orsaker och möjliga utvecklingsområden. Prioritera!

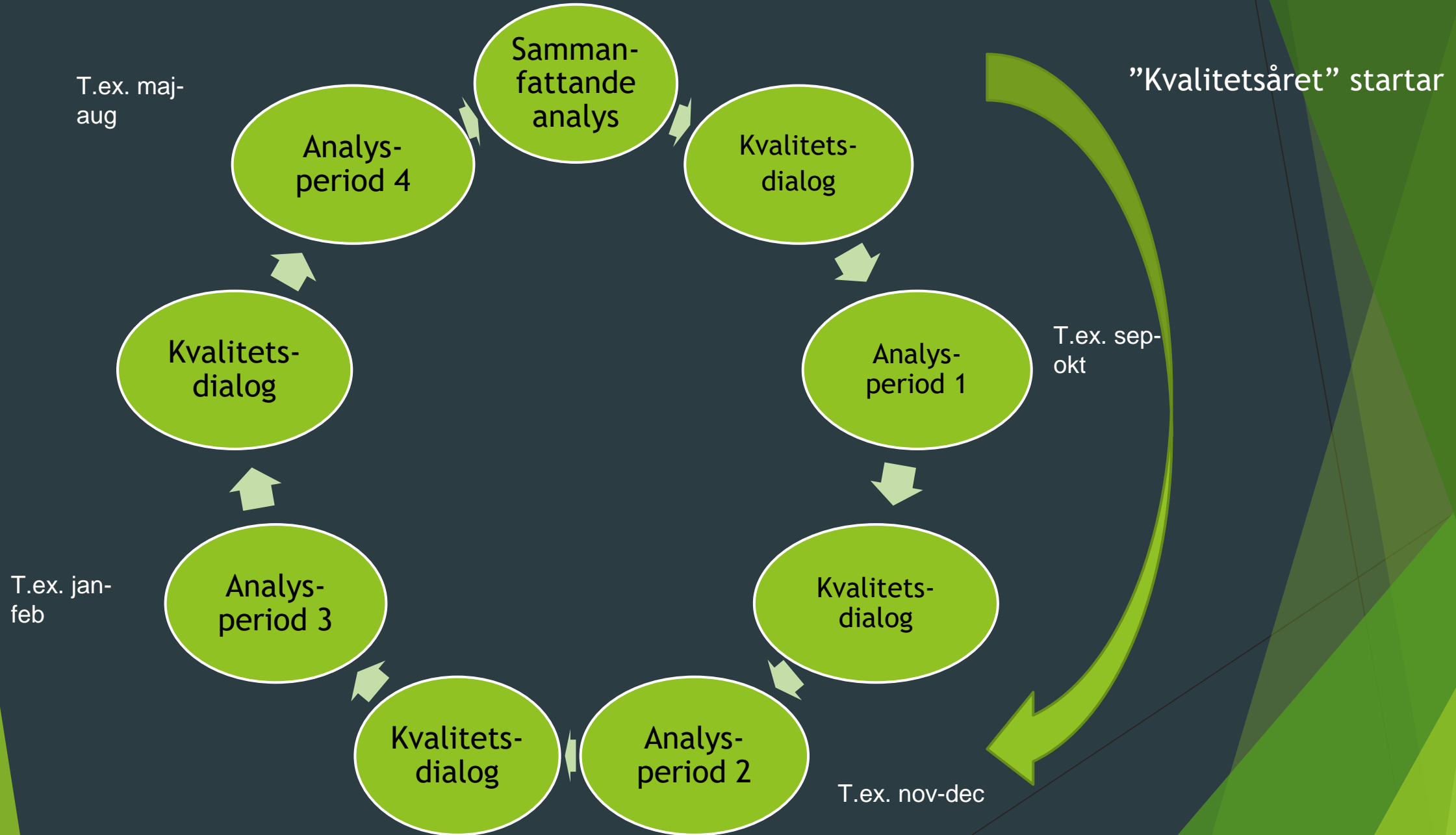
- Vilka är de viktigaste problemen att lösa utifrån kunskapsresultaten?
- Vilka utvecklingsområden blir synliga på kort och lång sikt?
- Vilka nya frågor har väckts?

Tankestöd för steg 3 i en analys på organisatorisk nivå

1. **VAD** handlar ”problemet” om? (konkretisera och exemplifiera)
2. **VAR** kan det lokaliseras? (internt, externt, i relationen mellan ”delsystem”)
3. **VARFÖR** har det uppkommit? (kapacitet, kompetens, attityder, normer, kultur, resurser, organisation, styrning, ledarskap)

(jfr Head & Alford, 2015)

Att organisera för kontinuerlig analys och dialog som en del av skolans systematiska kvalitetsarbete - när och hur?

Kvalitetsdialoger på "lärargrupps"- och skolnivå i samspel med förvaltningsnivån (exempel)

Analys- och förbättringsarbetets organisering

En infrastruktur som hanterar till exempel hur:

- ▶ Lärare grupperas
- ▶ Ansvar fördelas
- ▶ Mål hanteras
- ▶ Respons ges, samt
- ▶ Vilka normer som gäller på skolan

(jfr Blossing, 2008, 2016; Blossing m.fl., 2012)

Förbättringsarbetets organisering

- ▶ Behov av arenor för gemensamt analysarbete, lärande och problemlösning, samt
- ▶ kompetens, ansvar och mandat att leda förbättringsarbetet i arbets- och utvecklingsgrupper.
- ▶ Eventuellt externt stöd - möjligheter och svårigheter?
- ▶ Vardagsarbetets organisation och förbättringsarbetets organisation - vad är lika, vad skiljer och varför?

(Jfr Rönström & Håkansson, 2021; Blossing, 2016)

Om förbättringsledarskapet

Behov av:

- ▶ Formellt utsedda ledare, men också nyckelpersoner med förmåga, vilja, mandat och möjlighet att realisera förbättringsarbetets målsättningar.

Hänsyn tas till att:

- ▶ Förbättringsarbetet genomgår faser av olika karaktär med betydelse för:
 - Ansvarsfördelning
 - Prioriteringar
 - Kompetensutnyttjande

(Jfr Rönström & Håkansson, 2021)

Kollaborativt, distribuerat och delat ledarskap - möjligheter och hinder

Ett kollaborativt ledarskap kopplas t.ex. till:

- Skolor där ledningsgrupper används som ett medel för att stärka skolförbättring.
- Ledningsstrukturer och organisatoriska processer som stärker personal och elever och deras medverkan i skolans beslutsprocesser.

Men olika ”mikropolitiska” kulturer kan påverka även en kollektiv organisering av ledningen t.ex. i form av:

- Synen på individuellt och kollektivt ansvar
- Undvikande och självförsvaret
- Brist på öppen kommunikation

(jfr Hallinger & Heck, 2010; Brooks & Kensler, 2011, Håkansson & Sundberg, 2018, kap 3)

En vetenskaplig arbetsprocess i analysarbetet- vad är det?

Transparent systematik - datainsamling; bearbetning; analys; arbetsgång med t.ex. en "sorterande struktur", avgränsande och relevanta analysfrågor.

Underlagens kvalitet - bredd och djup; triangulering (t.ex. i fråga om metod; aktör; tidpunkter).

Delaktighet i analysarbetet - från alla inblandade (och berörda) parter (från h-man till klassrum).

Granskande hållning - i relation till egna underlag, datainsamlingsmetoder, analyser/slutsatser (dvs. ett vetenskapligt förhållningssätt).

Håkansson, J. (2020). Att leda det systematiska kvalitetsarbetet - hur kan komplexiteten hanteras? I: Blossing, U. (red.) *Skolledaren i fokus: kunskap, värden och verktyg*. Lund: Studentlitteratur.

Hur lätt (eller svårt) är det med analys i kvalitetsarbetet, och vilken betydelse har det egentligen?

- ▶ Ökad tillgång till data (resultatunderlag) i alla skolsystem världen över!
- ▶ Inga belägg för att detta i sig bidrar till ökad användning av data eller skolförbättring!
- ▶ Visst stöd för att analys av data och dataanvändning i utvecklingsarbetet bidrar till skolförbättring! MEN DET BEHÖVS ...
- ▶ ... kunskaper i att samla in, tolka och använda data på sätt som förvandlar siffror till handlingsinriktad information.

(jfr Lai & Hsiao, 2014; Vanhoof & Schildkamp, 2014)

Vad ”fastnar” skolor i under analysarbetet?

Lärdomar från forskning om ”datateammetoden”

Hinder och möjligheter i fråga om:

- ▶ Karaktären på de underlag som används.
- ▶ Individens och grupperas kunskaper, förmågor och attityder.
- ▶ Organisatoriska faktorer.
- ▶ Kontextuella faktorer.

Medvetenheten om betydelsen av att använda data för analys, problemlösning och åtgärder ökar, MEN

Svårt att närma sig orsaker till problem och fokus på vad ”den andre”, dvs. eleven ska göra för att lösa problemet.

(Jfr Schildkamp, Smit & Blossing, 2017; se även Håkansson & Sundberg, 2018, s. 155-157).

Skolors dataanvändning och analysarbete - resultat från pågående forskning

- Kunskaper om analys av data varierar mellan lärare på alla skolor.
- Skillnader mellan skolor bland annat beroende av skolledares hantering av analysarbetet.
- Nyckelfråga A: balansen mellan den informella analysen (typ 1) och den formella (typ 2).
- Nyckelfråga B: Organiseringen av analysarbetet på skolan tycks främja värdet av detsamma (t.ex. "analysteam" som bearbetar och förbereder data; flera "analysperioder" under året).

Adolfsson & Håkansson (2021). Data Analysis for School Improvement within Coupled Local School Systems: Which Data and with what Purposes? *Leadership and Policy in Schools* (accepterad 21-11-16)

Skolors dataanvändning och analysarbete – resultat från pågående forskning

Ansvarsnivåerna kopplas bara delvis samman dvs.:

- ▶ Rektorer och tjänstemän på huvudmannanivå är relativt samstämmiga ifråga om syfte, typ av data, användning och nytta, MEN
- ▶ Lärares uppfattningar om dataanvändning och analys kopplas snarare till den egna undervisningen och i viss mån lärarkollegorna (jfr typ 1 och 2).

Vad vet vi om kvalitetsarbetets bidrag till, likvärdighet, kvalitet och skolresultat?

I skolor med positiv resultatutveckling över tid råder ...

SAMFÖRSTÅND OCH SAMORDNING med t.ex.

- ▶ Målinriktad och kollektiv organisering av ledningen
- ▶ Samarbete med fokus på undervisning
- ▶ Höga förväntningar på eleverna
- ▶ Kartläggning och uppföljning av elevernas kunskaper
- ▶ Anpassning av undervisningen
- ▶ Lärarledarskap i klassrummet
- ▶ Målinriktad ledning på förvaltningsnivå

I skolor med negativ resultatutveckling över tid råder ...

INTRESSESKILLNADER OCH SÄRORDNING

- ▶ Frekvent förändrad ledning.
- ▶ Implementeringsinriktad förvaltning/styrelse.
- ▶ Individuellt, alternativt självgrupperat lärararbete.
- ▶ Fokus på annat än elevers resultatutveckling.
- ▶ Uppfattningen att skolans resultat är avhängigt eleverna.

Frågan om likvärdighet kvarstår ...

... som den ”felande länken” / den ”heliga graalen”.

- ▶ Det systematiska kvalitetsarbetet har i den studerade kommunen potential att påverka likvärdigheten i någon mån, MEN svårt att (så här långt):
 - förebygga kriser eller sjunkande resultat på skolorna.
 - i grunden förklara vilka problem skolor brottas med, trots fördjupat analysarbete och trots standardisering av flera strukturer och processer (kopplat till SKA).
 - se vilket ledarskap som krävs för att stödja skolor i olika skeden av skolutvecklingen.